

KONFERENCE OM OPDRAGELSE

SPIILLET OM
OPDRAGELSESAANSVARET
– MELLEM HJEM OG DAGINSTITUTION

EVA GULLØV, AARHUS UNIVERSITET,
CENTER FOR DAGINSTITUTIONSFORSKNING

DE ULIDELIGE BØRN OG UDUelige FORÆLDRE

- **Opfører børn sig så dårligt som rygter vil?**
- **Tager forældre ikke deres ansvar alvorligt?**
- **Er de for optaget af deres egne børns trivsel, så børnene ikke lærer at tage hensyn til andre?**
- **Eller er det i institutionerne, at børn lærer råt sprog og dårlige omgangsformer?**
- **Er det forældrenes ansvar, hvordan børnene opfører sig i skoler og børnehaver?**

HVORFOR DEN STORE OPMÆRKSOMHED PÅ OPDRAGELSE

- **Børns ændrede status**
- **Forhandling om hvilken slags opdragelse**
- **Institutionaliseringen af børn**

BARNETS ÆNDREDE STATUS

- **Fra økonomisk værdi til emotionel værdi**
- **Ikonisering af barnet**
- **Symbolet på om man lykkes som forældre**
- **Symbol på det civiliserede samfund**
- **Børn er rykket fra periferien af den kollektive opmærksomhed mod centrum og derfor ikke underligt at der er så meget opmærksomhed på opdragelse**
- **Børn er blevet et samfundsprojekt og netop derfor er der tilbagevendende en debat om dem og deres udvikling og om fordelingen af ansvar mellem hjem og stat.**

FORÆLDRES ENGAGEMENT

'Nu er de jo små, men de skal kunne blive siddende ved bordet til alle er færdige, sige 'tak for mad', give hånd til voksne og hilse, mens de kigger i øjnene'. ... 'Det er jo os, der skal opdrage dem, og det synes jeg er rigtig vigtigt' (Kristina, mor til to børn på 2 og 5).

'Jeg synes, det er rigtig vigtigt at være en del af mine børns liv også i børnehaven. Jeg prøver at tilbringe så meget tid, jeg kan dernede og virkelig prøve at høre, hvad pædagogerne siger, at de er gode til, og hvor der skal sættes ind. Det er bare så vigtigt at se, hvad de kan, og hvad jeg kan gøre. Også bare sådan vide, hvordan de har det med deres venner og sådan, ja hvordan de er sammen med de andre børn. Og så vil jeg gerne have, at de har korte dage, så vi virkelig har tid sammen. Det er så vigtigt med nærvær ... også så jeg kan støtte dem' (Sara, mor til tre børn på 2, 4 og 6)

PÆDAGOGERNES OPLEVELSE

'Altså de virker mere usikre. De kan komme og spørge, hvad barnet skal have på, eller hvad vi synes, de skal have med på madpakke. ... Det er jo ikke, fordi det gør noget. Det giver tit en god snak, men nogle gange undrer jeg mig lidt. Det er som om, de er bange for ikke at være gode nok og ikke rigtig ja sådan tør stole på deres egen fornuft. Altså det er jo ikke dem allesammen' (Stine, pædagog)

'De virker ret usikre på, om de gør det rigtige. Men også nogle af de modne forældre er bange for, at de ikke gør det godt nok. Så vi har en opgave dér, som jeg ikke synes, vi havde tidligere. Måske er der bare kommet mere fokus på forældrerollen og på børn' (Susanne, leder af daginstitution)

DEN ANTI-AUTORITÆRE OPDRAGELSE

- **Udvikling fra en myndig opdragelsesstil til en uformel og anti-autoritær med større jævnbyrdighed mellem voksne og børn**
- **Kritik af disciplinære former og lydighedstænkning**
- **Fokus på udvikling af kritisk bevidsthed**
- **Udvikling af et mere humant samfund gennem opdragelsen af selvstændigt tænkende og demokratiske samfundsborgere**
- **Børnehaver og skoler skulle ændre ved samfundets autoritære strukturer**
- **Barnet skal have mulighed for at udtrykke sine tanker, følelser og meninger**
 - **skal udvikle sig gennem erfaring og egen udforskning**
 - **har behov for anerkendelse, støtte og mulighed for udfoldelse**

FAMILIEN SOM DEMOKRATISK INSTITUTION

- **Familien er blevet en mere demokratisk institution**
- **Børn bliver lyttet til og inddraget**
- **Fra at være autoritative og instruerende forventes forældre at lytte og understøtte barnets udvikling og følelsesliv**
- **Engagementet er ikke blevet mindre**
- **Hjælpe børn med at fortolke situationer, følelser og erfaringer – men der er ikke klare normer eller retningslinjer for opførsel**

DEN VOKSNES OPGAVE

- **Guide børn, ikke formane**
- **Lære barnet at udtrykke sine indtryk, holdninger og følelser – med ord**
- **Dialogisk kommunikation - prioritering af fælles fortolkninger og samtaler**
- **At beskytte og understøtte barnet i dets udvikling**
- **Være lyttende og forstående ift. barnets behov**
- **Opmuntre og anerkende**
- **Give muligheder for barnets egne erfaringer og undersøgelser**
- **Lære barnet at være tolerant over for andre**
- **Lære barnet at kunne forhandle sine synspunkter og være opmærksom på andres behov**

KRITIKKEN AF DEN ANTI-AUTORITÆRE PÆDAGOGIK

- **Bekymring for at børn mangler pejlemærker og retningslinjer**
- **Kritik af at koderne er for underkommunikerede**
- **Kritik af jævnbyrdigheden – børn mangler tydelige voksne**
- **For anti-autoritær – barnet skal i mindre grad forme sig selv og mere anvises**
- **Bekymring for at børn bliver for selvcentrerede og selvtilstrækkelige**
- **For meget uro og for lidt respekt for pædagoger og lærere**
- **Kritik af forhandlingskulturen**

DET AFBALANCEREDE BARN

Ikke kommet færre fordringer til børn. Barnet må hverken være:

- **Barnet skal være afslappet og naturligt, men også kunne tilpasse sig skiftende situationer**
- **Det må ikke være for passivt, men heller ikke for aktivt**
- **- For forsigtigt eller for vild**
- **- For egoistisk eller for medløbende**
- **- For introvert eller ekstrovert**
- **- For dominerende eller stille**
- **- For afhængig eller for selvstændig**
- **- For lydige eller for uregerlige**
- **- For larmende eller for stille osv.**

DEN AFBALANCEREDE OPDRAGELSE

Forældre og pædagoger skal også selv være afbalancerede:

- **Være autoriteter uden at være autoritære**
- **Sætte grænser men også være lydhøre**
- **Lære barnet at tage bestik af situationer snarere end blindt følge regler**

'Jeg synes jo, det er enormt vigtigt, at de lærer at kunne omgås andre, ja altså sådan have respekt for andres følelser og samtidig kan indgå i et fællesskab. ... Men samtidig skal de også lære, at de selv er gode nok – så det er jo en eller anden balance, for de skal heller ikke blive sådan helt tilpassede'(Uffe, pædagog)

SPØRGSMÅL

Er det børnene, der er noget i vejen med?

Er det forældrenes opdragelse?

Er det samarbejdet, der ikke fungerer godt nok?

Er det måden vores institutioner er indrettet på, der ikke matcher de idealer samfundet samtidig hylder?

Måske er det vores børneinstitutioner, der trænger til andre betingelser for at opdrage snarere end, at vi ændrer ved idealerne om inddragelse, deltagelse og dialog?

AFRUNDING

Vigtigt at diskutere vores opdragelsesidealer, men også se på det gode der er ved anti-autoritær opdragelse, lydhørhed overfor børn, demokratisk inddragelse, deltagelse og dialog.